

Treballant amb grups

Albert Briansó Solé¹

Resum

Aquest article té com a objectiu destacar la importància de promocionar el Tractament Grupal Terapèutic en l'àmbit d'atenció a la salut mental en els diferents equipaments de la Xarxa de Salut Mental que atenen les persones amb trastorns mentals a Catalunya.

L'ús d'aquesta metodologia d'intervenció, en combinació amb el treball social individualitzat, el familiar i el treball social comunitari, ens permet sovint fer tractaments més adients a les necessitats sempre canviants de les persones ateses en aquests dispositius i dels seus familiars.

Paraules clau: Tractament grupal, globalitat, observació, escolta i psicosocial.

Per citar l'article: BRIANSÓ SOLÉ, Albert. "Treballant amb grups", en *Revista de Treball Social*, núm. 201 (abril 2014). Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya. Pàgines 65-69. ISSN 0212-7210.

Abstract

This article aims to underline the importance of promoting Group Therapeutical Treatment in mental health services in Catalonia. This methodology, combined with casework, family work and community work, frequently allows more appropriate treatments for the changing needs of individuals and families attended by these services.

Key words: Group treatment, globality, observation, listen, psychosocial.

¹Treballador Social. Màster en psicoteràpia grupal analítica. Fundació Sanitària Sant Pere Claver com a CPI (coordinador del programa individual) de l'ESMESS (equip de salut mental per a persones sense sostre). Correu electrònic: albert@briansomaure.jazztel.es.

En l'atenció a persones amb problemàtiques de salut mental es fa necessari, al meu entendre, poder utilitzar amb minuciositat un aspecte fonamental en les nostres intervencions professionals: l'ús acurat de l'observació i l'escolta. És a través de l'ús adequat d'aquestes tècniques que els pacients ens van expressant la seva situació i les seves necessitats i/o conflictes. Cal crear un clima emocional que afavoreixi l'escolta i el procés de treball.

En aquest cas la meva experiència és en l'aplicació de tractament grupal terapèutic per a persones amb trastorns mentals greus i els seus familiars, ja sigui en intervencions de grup petit, gran o multifamiliar.

Malgrat que sovint sabem quins tipus d'intervencions (individual, familiar, grupal i/o comunitària) són les més necessàries o afavoridores per a la persona i el seu grup familiar, les actuacions de la major part dels serveis de salut mental es continuen centrant en l'atenció i el tractament individual i la corresponent dispensació individual de fàrmacs, amb un tractament estàndard per a la població centrat en el fàrmac com a regulador de l'estat anímic de la persona, no posen sempre a la seva disposició altres possibles tractaments terapèutics, ja siguin en forma de tractaments individuals, familiars i/o grupals, que atenuin de manera més acurada la situació global de la persona.

Aquesta atenció centrada en el tractament farmacològic (tret d'en situacions determinades) fa que no es tinguin en compte les diferents característiques personals i de procedència de la població atesa, ni la seva situació econòmica i social, ni els seus aspectes culturals. Aleshores és fàcil malbaratar el patiment aliè, el de la

persona que en aquells moments necessita ser ajudada.

En aquest inici de segle s'està tornant a un enfocament mèdic que prioritza la institucionalització i la medicalització en lloc de desenvolupar recursos de caràcter psicoterapèutic i dispositius orientats a la rehabilitació i a la reinserció social.

En l'atenció a les persones amb trastorns mentals i en els seus grups familiars, entre d'altres aspectes, hem de poder treballar a diari amb ansietats, tensions, depressió, l'aïllament de la persona, l'agressivitat, els canvis d'humor i amb habilitats poc adequades per a la vida quotidiana.

Es bàsic, doncs, el treball en equip amb la resta de companys que pertanyen a d'altres disciplines (psiquiatres, infermeres, psicòlegs, educadors) per tal de posar en comú quins referents teòrics guien la nostra pràctica clínica.

Encara al segle XXI cal defensar la metodologia de l'equip de treball en molts equipaments, sovint ens trobem més amb una "serialitat" de professionals de diferents disciplines que amb autèntics equips de treball formats per professionals que fan les seves tasques utilitzant la metodologia de l'equip de treball.

Això pren especial rellevància sobretot quan posem en marxa un grup terapèutic, ja sigui com a terapeutes o coterapeutes; és bàsic consensuar amb el company certs aspectes com ara:

- com entenem el procés de salut?
- i el procés d'emmalaltir?
- i el trastorn?

Ens és necessari com a equip de treball compartir un model de comprensió del binomi salut/malaltia en relació amb el trastorn mental greu.

■ **Ens és necessari com a equip de treball compartir un model de comprensió del binomi salut/malaltia en relació amb el trastorn mental greu.**

Un altre aspecte són els objectius del Tractament Grupal, i caldrà que aquests objectius siguin en funció de la població tractada i de les seves necessitats i no en funció de la institució o dispositiu determinat.

Els serveis sanitaris de salut mental són organitzacions orientades al treball social, és a dir no tenen com a objectiu principal atendre les vinculacions entre la persona i el seu ambient social.

Cal analitzar la població atesa no de manera estàndard (classificacions diagnòstiques) sinó aplicant el coneixement existent des de la nostra i d'altres disciplines, per tal de millorar l'atenció a les persones que requereixen atenció en salut mental.

La discapacitat provocada per la malaltia mental és un procés dinàmic entre la persona i el seu grup social, i reflecteix les conseqüències culturals, socials, econòmiques i ambientals que la persona rep com a conseqüència de la seva discapacitat.

El tractament grupal terapèutic l'entenc com a procés grupal de treball, que promou la convivència, la capacitat de pensar, la resolució de conflictes i l'aprenentatge recíproc. Això a través de l'explicitació dels seus objectius i la seva avaluació posterior conjuntament amb la població atesa.

És en aquests tractaments grupals on el potencial terapèutic de les nostres intervencions es desenvolupa en funció de com estiguin conduïts els grups, és a dir, en funció de la relació terapèutica que s'es-

tableix en el grup i el model teòric utilitzat.

Les intervencions grupals ajuden els seus membres a recuperar aspectes fonamentals de les seves personalitats, que els permetran fer front a la seva situació de salut de manera més global, és a dir, tant a nivell físic, com mental i social, ajudant així la persona a entendre el seu trastorn com un conflicte no resolt amb el seu medi immediat, ja sigui familiar, laboral o social.

El treball grupal permet un espai terapèutic de socialització que pot contrarestar la soledat i l'aïllament en què es troben les persones amb trastorn de salut mental i la de les famílies que conviuen amb persones amb trastorns mentals greus.

A més de comptar amb l'equip de treball, es fa necessari ajudar-se un mateix com a professional des d'espais de supervisió grupal i altres espais de formació continuada.

És en aquests espais on podrem analitzar i comprendre molt millor els efectes de les nostres intervencions professionals i la nostra persona com a eina de relació terapèutica.

Com destaca José Ramón Ubieto (Ubieto J.R., 2009), "no hi ha salut i benestar sense els vincles socials col·lectius".²

Ja fa anys que existeix una patològització excessiva dels conflictes socials.

Socialment, les dinàmiques institucionals actuals acaben oferint el tractament estàndard (aquesta medicalització i farmacolització de la situació atesa garanteix la continuïtat del procés mercantil, no tant l'atenció i el tractament més adequat als pacients, ni als seus familiars).

És des del nostre rol professional d'agent de canvi, des de nosaltres com a instrument de relació amb l'altre, des d'on hem de vet-

llar per una relació terapèutica que comença per una comunicació clara i honesta tant a nivell de contingut com de relació.

És a través de la nostra relació terapèutica que podem dotar la persona o els grups atesos d'un vincle estructurant que ens posi en situació professional de poder rescatar les persones tractades, estimulant-les i tenint en compte els seus aspectes sans potencials i no només les diferències que marca la seva patologia.

Les persones amb trastorns mentals sovint necessiten un suport psicosocial que faciliti el seu procés individual de maduració.

El treball que fem en els grups terapèutics és principalment afavorir els processos de diferenciació i individuació, que són aspectes molt malmesos en aquests grups familiars i en les persones amb problemàtiques de salut mental.

Entre als avantatges que l'experiència grupal proporciona, vull destacar les interaccions de suport que es produeixen durant la vida del grup, el sentiment de pertinença que opera sobre tots els membres i l'aprenentatge mutu de funcions adaptatives.

L'home es coneix a si mateix a través dels altres, en el joc de relacions amb les altres persones.

Com diu J. G. Badaracco (Badaracco, J.G.): "les dificultats que el pacient afronta en el seu procés terapèutic tenen a veure en particular amb la condició bàsica de manca de recursos joics genuïns per enfrontar la vida psíquica i poder harmonitzar emocions en relació amb la realitat que a cada persona li toca viure".

En els últims 19 anys he experimentat, a través del treball grupal terapèutic amb pacients i familiars, com els pacients atesos i les seves famílies obtenen millores significatives en el seu estat de salut global (físic, mental i social).

Aquests tractaments proporcionen un espai on poder compartir amb d'altres aquells aspectes importants per a ells, i és en aquests espais de treball on nosaltres com a professionals de la salut mental hem d'aportar la nostra professionalitat compartint i contrastant informacions per tal d'afavorir al màxim l'autonomia de la persona en el seu procés de creixement psicosocial.

L'individu contemplat des de la seva globalitat és l'objecte d'estudi de la disciplina del treball social en qualsevol àmbit d'aplicació, concretant-se en la tasca interdisciplinària en els nostres equips de treball.

Dins de l'àmbit de la salut mental hem de vetllar perquè aquesta perspectiva de la globalitat de la persona es mantingui, per tal d'intentar evitar la iatrogènia que

provoquen determinades intervencions i categories patològiques on la persona pot quedar constreta, deixant de ser vista com a ésser global i sent abocada a ser només el pacient passiu diana de les intervencions parcials (farmacològiques), no sempre integradores de tots els aspectes que intervenen en la creació del patiment psíquic de l'ésser humà en la nostra societat actual.

Bibliografia

- BADARACCO, Jorge García. *Comunidad Terapéutica Psicoanalítica de estructura multifamiliar*. Madrid: Editorial Tecnipublicaciones, 1990. ISBN: 84-86104-30-0.
- UBIETO, José Ramón. *El trabajo en red. Usos posibles en Educación, Salud Mental y Servicios Sociales*. Barcelona: Editorial Gedisa, 2009. ISBN: 978-84-9784-360-7.